

Santiago

Mamabuinore coyuiyebu Santiago bácu ñi toivacaiye báquede paperayocare doce paiyajuboacavu Israecavu Jesúre ju aipõevare, ne joborõare jocarí dajocaiyu bácvure, curájiyvure apenoa joborõai. Santiago bácu judfovacacu barejaquémavu. Jesucristoi yócu barejaquémavu. Majidivú ne dápiayepe, toivacarejaquemavu diyocare ñniñjua báquede 40-60 d.C. Aru apevu ne dápiayepe Santiago bácu toivacarejaquemavu diyocare caiyoca areyoca Majepacu Jümenijicui yávaie mamaene coyuitucubo jívui curiyoca jipocai ñniñjua báquede 40-50 d.C.

Diyocaque napicõjenejaquemavu ina judfova Jesúre ju aipõevare ne ñájiyede (1:2-4, 12-18). Aru coyurejaquemavu Jesúre ju aipõevare aipe ñaiye jaurore (1:5-11, 19-27, 2:14-26, 3:13-18, 5:7-20) aru aipe ñaiye jaubenore (2:1-13, 3:1-12, 4:1-17, 5:1-6).

Santiago ñi meaicõjeino Jesúre ju aipõevare

(Mt 13.55; Mr 6.3; Hch 15.13; Gá 1.19; 1 P 1.1)

1 ¹Yü, Santiago, toivacaiyu mujare. Majepacu Jümenijicure aru maje jabocu Jesucristore máre memecayubu yu. Meaicõjeivu mujare, jívure, doce paiyajuboacavu Israecavure, muje joborõare jocarí dajocaiyu bácvure, curájiyvure apenoa joborõai.

Põevare Jümenijicu majiede ñi jino

(Mt 7.7-11; Jn 16.23-24; Stg 3.13-17; 1 P 1.24-25)

²Muja, jívú, torojujarã muja muje ümei muje ñájiyede apeñe ñmeque. ³Que baru coreóvaivubu muja ñájiyu baru dajocabevava muje ju aiyede Jesucristore, püeno baju napinajivure muje ñájiyede. Que teni jári corevaivubu muja muje ju aiyede. ⁴Me napijara muje ñájiyede, curájiyu meara matuiye yópe Jümenijicui urópe aru ye jaubequiyepe aivu mujare Jümenijicui jáinore.

⁵Apecu majacacu majibecu baru aipe ñaiye jaurore ñre, jëniajacurí Jümenijicunque ñi cadatequiyepe ayu ñre. Aru Jümenijicu majide dacuyume ñre aipe ñaiye jaurore. Que baru

cadateiyubi põevare jecubecava aru jarabecava náre, ne jëniaiye boje ñre.

⁶Ûbenita ñai jëniañure, “Jáve yure cadatecuyume Jümenijicu. Dacacuyume ji jëniainore ñque”, arí dápiayepa javvu, ñi ju aipe boje Jümenijicure, “Jümenijicu cadatequijichubi yure”, abecava.

Yópe pãcaiboa nãraiyepe ümevunque, nopedeca ñai põecube arí dápiayü apenüma “Majivu yu Jümenijicu cadatecuyure yure”, aru apenüma “Majibevu yu Jümenijicu ñi cadatedu yure”, arí dápiayü. Û nópe dápiayü cüináro ñi dápiaino, Jümenijicu ñre majide dacuyure, ye dápiabebi ñ. Que baru pãcaiboapebu ñi dápiayepa. ⁷Ñai põecu nópe dápiayü ñi jëniaiyede Jümenijicunque, maje jabocu Jümenijicu ñacabecube ñre yópe ñi jëniainope. ⁸Ñai põecu nópe dápiayü pucáümea cubi. Que baru coreóvaino ñmevu aipe ñaiye jaurore ñre cainüma.

⁹Jesúre ju ayu cüve cüvabecu, apevu ne coyüimü, “cõmaje ñrojacu aru bojecubecu”, bojecubi Jümenijicui jáinore. Que baru torojujacurí ñi ñi ümei. ¹⁰Ûbenita Jesúre ju aipõecu cüve cüvacu torojujacurí ñi ümei coreóvayu ñi cüve bojecubede Jümenijicui jáinore. ñi baju cüiquiyebu yópe cõvua cüiyepa.

¹¹Aviá ñi cõari, bõrí, popovaibi cõriäre.

Que teni cóvua poporí, turí yaiye bu. Nopedeca ñai cüve cavacu bíjacuyume, ñi vorí earíduiyepedeca pñeno baju cüvede. Que baru yópe cóvua bíjaiyepe cōriáre, nopedeca ñi cüve bíjaquiyebu cüve cüvacure.

Maje ñájiye aru ámeno ñaiyue

(1 P 1.23)

¹²Torojúbi ñi úmei ñai pōescu nariñu caiye iye ñi ñájiyede. Ñi ñájiniburu yóboi dajocabecüva ñi ju aiye de Jesucristore, Jūmenijicu bojedacuyume úre me. Cüvare ñacuyume úre járavu cūiméjáravu baquinóre. Que ñacuyume yópe “Ñacacuyumu yu mujare”, ñi aiye báquepedeca ina urívure úre. ¹³Ácu pōescu ámeno ñaiyede dápiayu bácu, yópe aridurí, “Jūmenijicu ñujovaibi yure”, abejacurí. Jūmenijicu ñujovaimu ámemi, ñacuyu ámenore. Aru Jūmenijicu ye ñujovabebi pōescure, ñi ñaquiyere ayu ámenore. ¹⁴Quénora ácu pōescu ñujovaimu ñacuyu ámenore, ñi baju ñujovaibi. Ñi baju ámeina ñaiyede ñainomu úre yópe moacu ñi jáiyere cū piaváinore, aru no yóboi nore ñi vorí ñuiyere, pōescu ñi jajovarí boaquíyere aiye úre. ¹⁵Aru yópe ñuedoearíburu yóboi ñuedocure pōeteiye jauépe, aru ñi bucúríburu yóboi úre yaiye jauépe, nopedeca pōescu ñi dápiaríburu yóboi ámenore ámeina teibi, aru ámeina teniburu yóboi coatecuyume ñi baju Jūmenijicure jaruvarí.

¹⁶Muja, jívu, ji umara, jápiajará. Muje bajumia apescure ñujovaicōjemejara. Dápiabejará ubenina Jūmenijicu ñayure muje ámeno ñaiyede. ¹⁷Quénora me matuiyede ñayube Jūmenijicu. Caiye méne aru jaubede máre maje cüvaede jacopuvubu maja cavarō mearo Jūmenijicui cūrōre jocarí, majepacu Jūmenijicui jíyede majare. Jūmenijicu cüedarejaquemavu ina cavarōcavu miadáre ñaiyure. Aru nácapūravu oatuvavubu bujadama aru bótainore ñadama. Ubenita Jūmenijicucapūravu ye oatuvabebi ñi. Cainumua cūináturu cubi. Aru ñi yávaiyede máre oatuvabebi

cainumua. ¹⁸Jūmenijicurecabe cure ñayu majare apué mamaeva yópe ñi urópe ñi yávaiye jáveque. Que teni yópe jéidua mama jūaidua pñeno mearüape, nopedeca maja máre Jūmenijicui pōeva mama cürivubu aru mearamu máre caivu ñi cüedaimara pñeno.

Ju aiye Jūmenijicure jáve

¹⁹Muja, jívu, ji umara, coreóvajará iyede: Caivu pōeva yaué jápiajará me. Ubenita duibareca yavarí bájará me dápiarí adaivu ne yávaiyede. Aru duibareca jarajará. ²⁰Pōescu jaru baru, mearore ñayu buojabebi yópe Jūmenijicui urópe. ²¹Que baru dajocajará caiye ámeina teiyede mujare jaruvarí. Aru ñabejará ámenore. Meara pōevape ju ajará iye yávaiyede jávene, iye coiye báquede muje úmei yópe oteiye coiyepe joboró. Iye yávaiye parué boje, meadaimara marajáramu muja.

²²Ubenita ñujovabejará muje baju. Ina jápiaivu iye yávaiyede jávene quéda, ñabevuva yópe iye ne bueiye báquepe, ñujovadama ne baju. Que baru ñabejará muja yópe muje bueiye báquepe iye yávaiyede jávene. ²³Ñai jápiayu diede quéda, ñabecüva yópe ñi bueiye báquepe, úrecabe ñai pōescu jáñupe páyu ñi jivare jivarúque. ²⁴Aru ñi járíburu yóboi, cūiná copedini nurí jivarure jocarí árumetecuyume ñi jáino mácarōre. Nopedeca cūinácu jáñume ñabecüva aru apescu jápiayu ñabecüva. Ne ñabe boje, árumetedama cūinácu ñi jáino mácarōre aru apescu ñi jápiaino mácarō. Que teni cūinácu ñi jáino mácarō aru apescu ñi jápiaino mácarō bojecübevu náre. ²⁵Ubenita ñai me dápiarí buede nuñu Jūmenijicui ñaicōjeiyede aru árumetebecu ñi jápiaino mácarōre diede, quénora ñayu yópe ñi bueiye báquepe, úrecabe torojucu bacuyú ñi úmei ñi ju aiyeque diede. Aru Jūmenijicui ñaicōjeiye métamu aru jaubebu. Que baru ñai pōescu ñi ñaiyue boje diede cōjeimure ámemi.

²⁶Ácu pōescu dápiayu baru ñi baju ju ayu Jūmenijicure me, ubenita ámeina

yávaicōjeñu maru ñi baju, úrecabe jujoyayu ñi baju. Úrecabe ubenina ju arĩduyu Jūmenijicure. ²⁷Ubenita ñai ju ayu Jūmenijicure jāve, aru meacu, aru āmeina tebecu majepacu Jūmenijicu ñi jáinore, úrecabe cadateyu ina tēumarare aru ina nomiópeware máre. Aru úvacari đabebi āmenore yópe ijāravucavu Jūmenijicure ju abevu ne đaiyepe.

Jámejara apevu pōevare me apevu pueno

(Mt 5.21, 27, 19.19)

2 ¹Muja, jívũ, maje jabocu meacu baju Jesucristore ju aivu, jámejara apevu pōevare me apevu pueno. ²⁻³Ecoyu baru muje cójijiñami cūinácũ ũmu cve cuvacu, āmuyo adaitarabua úruque aru meacaje cuitótecajede máre doyu, aru ecoyu baru muje cójijiñami apesu ũmu máre, cve cuvabecu, cōmaje ārojacu, aru meamecaje javecacaje cuitótecajede doyu, ne ecoiyede, muja me jári ñai cve cuvare aivu baru úre, “Dobajacu mu yo dobarō mearore”, ubenita āme jári ñai cve cuvabecure aivu baru úre, “Nújacu mu nore o dobajacu joborōi ji cuboba yebai”, muje nópe đaru, meamejebu no. ⁴Que đaivu baru, mujavacari p̄caũmea cuvũ. Apevũre jáivũ baru me baju apevu pueno, beoivũbu apevu bojecũrivũre muje járu aru jarũvaivũbu apevu bojecũbevũre muje járu. Que dápíaru, āmenotamu.

⁵Muja, jívũ, ji umara, jápijarā. Javede Jūmenijicu beorejaquemavu ina ijāravucavu cōmaje ārojariyvũ cve cuvabevũre, ne ju arājiiyepe ayu úre cve cvarivũre bārājivũ ne Jūmenijicui jaboteinocavu bae boje yópe ñi aive báquepedeca. Jūmenijicu “Mearo đacacũyũtu yũ mujare”, arejaquemavu ina urivũre úre jāve. ⁶Ubenita mujacarpũravũ cũyoje đaiivũbu ina cve cuvabevũre. Ina cve cvarivũrecabu ñájine đaiivũ mujare. Nárecabu jabuboivũ mujare jabova ne āmeina teivũre jēniari jáiñami. ⁷Mujavacari “Jesucristo jinamu maja”, aivũbu, muje ju

aive báque boje úre. Ubenita nárecabu āmeina yávaivũ Jesucristore, muje pueďaimure.

⁸Jūmenijicu toivaicōjenejaquemavu ñi yávaiyede ñi đaicōjeino mácarō pueno parurō cōjeinore, yópe arĩ: “Ujacu mícure yópe mi ñepe mi baju”, arĩ toivaicōjenejaquemavu. Muja đaiivũ baru jāve yópe yo cōjeinope, mearo đaiivũbu muja. ⁹Ubenita muja jáivũ baru apevu pōevare me apevu pueno, ye jecubevũ caivure cūináturura. Que teni āmeno đaiivũbu muja, muje ju abe boje Jūmenijicui đaicōjeiye báquede aru muje vaini tuiye boje diede. ¹⁰Pōecu ju arĩ đaiyũrĩduyu baru Jūmenijicui đaicōjeiye matuiyede, ubenita quéno cūinájino cōjeinore đabecu baru, boropateibi ũ Jūmenijicui jáinore ñi ju abeni, vaini tējuroepe caiye diede. ¹¹Jūmenijicũvacari “Cũbejarā apevũque mujemarebũcũvare jarũvarĩ”, arejaquemavu. Aru ũ máre “Boarĩ jarũvabejarā pōevare”, arejaquemavu. Que baru muja cubevũ baru apevũque mujemarebũcũvare jarũvarĩ, ubenita boarĩ jarũvaivũ baru pōevare, mujarecabu ju abeni, vaini tuivũ Jūmenijicui đaicōjeiyede. ¹²Muja coreóvaivũbu Jūmenijicu jári coyũcũyũre méne o āmene muje đaiyede. Jácyũme aipe ārojaene diede, yópe ñi đaicōjeiye me, aru ye jaũbe, aru bũoimarare đabepe máre. Que baru me yávajarā aru me đajarā máre yópe Jūmenijicui urōpe. ¹³Jūmenijicu cōmaje āroje jámecũ ñájine đacũyũme ñai pōecu cōmaje āroje jámecure ũ jicure. Ubenita jidué jaũbequiyebe ina cōmaje āroje jáivũre apevũre Jūmenijicui ñájiovaquijāravũ baquinói pōevare, ne āmeina teiye boje.

Pōeva ne đaiye me bojecũrō ne yávaive pueno

(Ro 4.3)

¹⁴Muja, jívũ, jápijarā. Ñai pōecu coyũyũ “Ju aivu yũ Jesucristore”, ubenita mearore đabecũvacari, ubenina coyũrĩduibi ũ ju ayũre. Ye baju

ãmevũ no ju aino jãve ãmeno. Põescu ãi ju aino nõpe painoque meadãimũ macũyũ buojabebi. ¹⁵⁻¹⁶Cũinãcu mujacacu o cũinãcu mujacaco cuvabedu cuitõtcejade aru ãiyede mãre, aru nõre “Me nõjara mũa. Cũmajara mũa me aru me javatejarã mãre” mũa aru, ubenita mujavacari ye jíbedu nõre ne doiyeva aru ne ãiyeva mãre, meamejebu no. Ye baju ãmevũ mũa que ðaiye. ¹⁷Quédecabu ñai põescu ayũ “Ju aivũ yũ Jesucristore”, ubenita mearore ðabecũva. Ñai ju ayũ jãve ãmemi.

¹⁸Aru apescu ãi aru: “Mũ ju ayũbu Jesucristore aru yũ mearore ðayũbu”, yõpe arĩ, coyũjebu yũ: “Jãðovajacu yũre mi ju aiyede Jesucristore mearore ðaiye cuvabecũva. Aru yũcapũravũ jãðovaquijivũ mũre ji ju aiyede ãre ji mearore ðaiyeque”. Que ajebu yũ. ¹⁹Mũ coreóvayũbu Jũmenijicu cũinãcura cũcũre. Mearotamu no mi coreóvaino. Abujuva mãre coreóvadama Jũmenijicu cũinãcura cũcũre. Aru ãre jidũrivũ bidiyama na. Ubenita ne coreóvaiyede ãre cadatebevũ nõre.

²⁰Mũ, ãrũmescu, jãðovaquijivũ mũre põescu ãi ju aiyede mearore ðabecũva ju aiyede jãve ãmene aru cadatebede ãre. ²¹Jũmenijicu jãrejaquemavũ majeñecu mãcũre, Abraham mãcũre, boropatebecũre, ãi buoiye báquede mamacũre, Isaac bãcũre, ãi boarĩ, juarĩ jãcaquiyepẽ ayũ ãre Jũmenijicũre, yõpe Jũmenijicũ ðaicõjeino mãcarõpedeca ãre. ²²Que teni coreóvayũbu mũ Abraham mãcũ jãðovaiye báquede ãi ju aiyede báque Jũmenijicũre jãvене ãi ðaiye báqueque. Aru ãi ðaiye báqueque jãðovarejaquemavũ ãi ju aiyede báque ye jãbede. ²³Que teni vaidéjaquemavũ yõpe Jũmenijicũ aiyede báquepedeca. Abraham mãcũrã Jũmenijicu toivaicõjeneaquemavũ ãi yãvaiyede, yõpe arĩ: “Abraham ju arejaquemavũ Jũmenijicu ‘Yõpe ðacũyũmũ’, ãi aiyede báquede ãre. Que baru Jũmenijicu coyũrejaquemavũ ãre, ‘Boropatebecũbu mũ ji jãinore’”, arĩ toivaicõjeneaquemavũ. Aru Abraham

mãcũ, “Jũmenijicũ yõvaimũme”, ne aimũ marejaquémavũ.

²⁴Que baru coreóvayũbu mũa Jũmenijicu coyũyũre, “Boropatebevũ mũa ji jãinore”, ina põeva mearore ðaivũre. Ubenita põescu quãnora coyũyũ baru “Ju aivũ yũ Jũmenijicũre”, jãvũ ãre Jũmenijicũ jãinova. ²⁵Quédecabe ico nomió mãco, õi baju bojedãdo ãmũvare ãmenore ðãdo bãco náque, õi ãmiã Rahab. Jũmenijicu jãrejaquemavũ õ mãcõre boropatebecõpe õi ðaiye báqueque. O mãco corũ etarejaquemavũ ina Josué bãcũ jaroimara mãcavũre. Aru cadatedejaquemavũ na mãcavũre mãre, ne dupini nõrajyepẽ ado õi jãðovaiye báquede na mãcavũre apema, ne dupini nõima mãcarõre. ²⁶Que baru yõpe põescu ãme cuvẽcu, yayiũ bãcũpe, nopedeca ñai põescu mearo ðabecu ju ayũ Jũmenijicũre jãve ãmemi. Cadatebebi ã. Aru ãi ju aiyede bojecũbevũ.

Maje jemedo yãvaino

3 ¹Mũa, jívu, jãpijarã. Maja, bueipõeva, buevũ apevũre Jũmenijicũ yãvaiyede ãi toivaicõjeiye báquede maje buedu jãve ãmene, Jũmenijicu ñãjine ðacũyũme majare apevũ pũeno baju. Que baru obedivũ mujacavũre bueiye jãvbevũ apevũre. ²Caivũ maja vainĩ turĩ ãmeno ðaivũbu obedinũmũ. Põescu cũcu baru vainĩ turĩ ãmeno ðabecu cainũmũ ãi yãvaiyeque, ñai põescu meacu baju bájebu. Uĩ baju me matuiyeda ðaicõjejebu. ³Quijyio cõjeiyo tãuyore epeivũbu maja caballore ãi jijecamui, nõicõjenajivũ ãre cõjeimeaque ãri maje nõiyũrõ. Que teni ju are ðaivũbu ãre aru ãi baju me matuiyeda ðaicõjeivũbu maja. ⁴Quédecabu jiadocũ uracũque. Uracũ bajubu. Aru ãmevũ parũrõ corũ japuivũ. Ubenita jipocateipõescu nõicõjeimi dicũre quĩjive japuvaiveque ãri ãi nõiyũrõ. ⁵Quédecabu maje jemedoque. Quijĩnomũ maje jemedo. Ubenita maje quĩjie yãvaiyeque urarõ ðaivũbu maja. Nopedeca quĩjino toaque macarõ urarõ éiyavũ. ⁶Aru

maje jemedo toapebu. Yópe toa éiyepe caino macarõre, nopedeca maje jemedo ãmedaivũ maje baju matuiyede. Aru ñai abujuvai jabocuvacari iye ãmeina ðaiye ðare ðayube. Maje yávaiyeque ãmeina ðaivubu aru ñájine ðaivubu máre yópe abujuvai curõ, toabo cüimébo, ãmeina ðaiyepe aru ñájine ðaiyepe máre.

⁷Maja, pøeva, ðaicõjeni buojaivubu caiyajuboa ãimayajuboacavure: macarõcavũ ijecurivure, aru mĩjinare, papeivure, aru jiacavure máre. ⁸Ubenita pøecu cubebi ðaicõjeni buojayũ ñi jemedore. ãmeina yávaiyede dajocarĩ majibevũ maja. Yópe ãða jĩmaque ñi ijetede ðaiyepe ñi cüiyede, nopedeca maja máre ijie ðaivubu maje yávaiyeque. ⁹Maje jemedoque mearore jivubu majeracũ Jũmenijicure. Aru no jemedomiareca ãmeina yávaivubu maja pøevare, ina Jũmenijicui cuedaimara mácavure épe paivure. ¹⁰Cüinácamu ijecamuque yávaivubu méne aru ãmene máre. Maja, jivũ, que ðaru meamevũ. ¹¹Macajia cubevũ oco me aru oco jũme máre piapóri cüináturara. ¹²Aru mja, jivũ, higueracure olivoruã jéiye buojabevũ. Aru úyaimure máre higueraruã jéiye buojabevũ. Quédeca oco yuquiraque aru oco me etarĩ buojabevũ cüináro oco piapóinore jocarĩ.

Majie jave
(Stg 1.5)

¹³Mujacacũ apesũ cuscũ baru majicũ aru járiarĩ eayũ, jádovajacurĩ ñi majiéde aru ñi járiarĩ eaiyede ñi mearo ðaiyeque, “¿Meacũ bárica yũ apevũ pueno?” arĩ dápiabecuvã. ¹⁴Ubenita mujacacũ apesũ cuscũ baru ãmei jorojĩñũ ñi ñmei aru cadateiyuscũ ñi baju apevũ pueno, “Me majivũ yũ”, borocueque arĩ dápiabecurĩ. Épe páyube ñbenina ayũ, jávene majibecũ. ¹⁵Ëi majie jave ãmevũ. Jũmenijicui jíye ãmevũ. Quéñora iye majie ijárvanquebu. Aru pøeva ne urõpe yópe ãimara dápiabevupebu. Aru abujuvai dápiaiyequebu máre. ¹⁶Pøeva jorojivũ baru aru cadateiyurivũ baru ne baju apevũ pueno, cárijovadama ne

bajumia aru ðadama caino ãmenore máre. ¹⁷Ubenita Jũmenijicũ majide ðayube pøevare majie javeque. Mamarumure ina pøeva majidivũ me Jũmenijicũ jiede caino mearo ðaivubu. Aru cárijimene ðaivubu. Cadateivubu apevure. Jijecubevũva curivubu apevure. Cõmaje ãroje jáivubu apevure. Puedaivubu apevure. Jáivubu caivure cüináturara, jámevũva apevure me apevũ pueno. Pucáũmea cubevũbu. Aru mearore ðaivubu. Québu ina pøeva majidivũ Jũmenijicui majiéque. ¹⁸Na cárijimene ðaivubu caivũ apevure, curájivũ ðaivũ me.

Maje yóvayie ijárvanque javevũ majare

(Mt 6.24, 23.12; Lc 16.13; 1 P 5.5-6)

4 ¹¿Aipe teni boaivuba mja mje baju? Aru, ¿aipe teni ãdamateivuba mja mje baju? Mje ãmeina ðaiye yópe maucvæpebu mje dápiayeque. ²Mja urivũ baru apejéne aru eabevũ baru diede, boarĩ jaravaiyurivubu pøevare, cvvaridurájivũ diede. Aru mja ãujivũ baru apejéne aru cvvarivũ buojabevũ baru diede, maucvæarĩ boaivubu, cvvaridurájivũ diede. Mja cvvabevũtamũ, mje jeniame boje Jũmenijicũque. ³Mje jëniariduiyede Jũmenijicũque, jëniariduivubu yópe javbenope mujare mje dápiaye ãmeque. Quéða jëniariduivubu Jũmenijicũque, cojquiyepe aivũ mje ãmeina ðaiyede. Que baru mja jacorubenamũ mje jëniariduiye báquede. ⁴Ámena bajutamũ mja. Jũmenijicure jarvæarĩ dajocaiyurivubu mja yópe nomio ãmecoi dajocaiyepe jímarepacure jarvæarĩ. Ina yóvaivũ ijárvanque ne ãmeina teiyeque yópe ne baju urõpe maucvæarivubu Jũmenijicure. ¿Coreóvabenaru mja diede? Jáve mja me coreóvaivubu diede. Que baru ácu pøecu yóvaivũ ijárvanque ne ãmeina teiyeque yópe ne baju urõpe, úrecabe maucvæcũ Jũmenijicure. ⁵¿Dápiavurũ mja Jũmenijicui toivaicõjeiye báquede ñi yávaiyede

ubenina? ¡Que ãmevu! Yópe arĩ, toivaicõjeneaquemavu ñi: “Jũmenijicu cuedabedejaquemavu põeva jorojĩnãjivũre. Maje ùmene Jũmenijicui epeiye báquede majare, maucuvare ðabevũ arevũre”, arĩ toivaicõjeneaquemavu. ⁶ Aru Jũmenijicu pũeno baju caðateibi majare ñi me boje. Que baru yópe arĩ, Jũmenijicu toivaicõjeneaquemavu ñi yávaiyede: “Jũmenijicu maucũvaibi ina ‘¿Meara márica apevu pũeno?’ aivũre. Ûbenita ñi me boje caðateibi ina ‘Apevu cãchinotamu maja’, aivũre”, arĩ toivaicõjeneaquemavu.

⁷ Ju ajarã mũa Jũmenijicure, mũje ðarãjiyepe aivu yópe ñi ñrõpe. Maucuvajarã ñai abujuvai jabocure, mũje ðabenajiyeyepe aivu yópe ñi ñrõpe. Aru que ðaru, ñi dupini nucũyũme mũjare jocarĩ. ⁸ Pũeno baju coreóvayujarã Jũmenijicure. Aru que ðaru, Jũmenijicu mũjare coreóvare ðacũyũme ùre. Mũa, ãmeina teivũ, ðajocajarã mũje ãmeina teiyede. Mũa, pũcaũmea cũrivũ, oatũvajarã mũje ðãpiaiyede, mũje uede cũinãrora Jũmenijicure aru ijãravũquede máre. ⁹ Mũje que ðãpiaie boje, ñãjjijara, ojarã, aru chõjara mũa. Yũrivũ baru, ðajocajarã mũje yũriyede aru ojarã. Aru torojurivũ baru, ðajocajarã mũje torojuede aru chõjara. ¹⁰ Que baru, “Apevu cãchinotamu yũ”, ajarã mũa Jũmenijicure, ñi caðatequiyeyepe aivu mũjare ñi parũéque. Que teni Jũmenijicu mearore jĩcũyũme mũjare.

**Coũyiye jaubevũ majare
apevũre ne ðaiyede**

¹¹ Mũa, jĩvũ, yávabejarã ãmenore caivũ ne jãpiaiyede apevũ borore. Ñai coũyũ ãmenore ñi jicui borore aru “Ãmeina teivũ mũ” ayũ ùre, ùrecabe yávayũ ãmenore Jũmenijicui ðaicõjeiyede. Ñai que ayũ, “Ãmetamu Jũmenijicui ðaicõjeiye”, ayũbe. Mũa yávavũ baru ãmenore Jũmenijicui ðaicõjeiyede, mũa ju abevũ diede. Quẽnora mũa ðaivũbu yópe mũje

baju ñrõpe. ¹² Ûbenita Jũmenijicu cũinãcũrabe ðaicõjeũ majare. Aru Jũmenijicu cũinãcũrabe coũyũ maje ðaiye méne o ãmene máre. Que baru ùrecabe cũinãcũra meadayũ bũojaibi põevare, ne ñãjimenajiyeyepe ayũ ne ãmeina teiye boje. Aru ùrecabe cũinãcũra jarũvayũ bũojaibi põevare, ne ñãjinajiyeyepe ayũ ne ãmeina teiye boje. Ûbenita mũjacapũravũ ye ãmenore coũyũ bũojabevũ apevũ borore.

**Põeva aipe vaiquýyede
javenare ne majibeno**

¹³ Caride me jãpiajarã mũa yópe arĩ ðãpiaivũ: “Caride o javenare nũrajarevũ maja apeno ñmaroi. Mautenajarevũ nore cũinãyũ memeni, bojedari, earãjivũ ùre tãutũrare aru cũvede máre”, aivũbu. ¹⁴ Mũa ye coreóvabevũ aipe vaiquýyede javenare. Coreóvabevũ aipiyede mũje yainãjjijãravũ baquinóre. Mũje apũrõ yópe painomu abobicope. Yópe abobico jãrorĩ, maumena bĩjaiyepe, nopedecabu maje apũrõ máre maumena cũino. ¹⁵ Que baru yópe arĩ ðãpiaie javũ mũa: “Jũmenijicui ñru, cũrĩ, memeni, ðarãjarevũ apejĩene”. Que aie javũ. ¹⁶ Ûbenita mũjacapũravũ boroteivũbu mũje baju majiéque, Jũmenijicui majiéde jarũvarĩ. Ûbenina “Jũmenijicu jaubebi majare”, arĩ ðãpiarĩdivũbu mũa. Que ðaru ãmenomu. ¹⁷ Ñai coreóvayũ ðayũ méne, ðabecu baru méne yópe ñi coreóvayeyepe, ãmeina ðayũbe ñi, ñi ðabe boje yo mearore ðayũ majicupe.

**Majicaino cũve cũvarivũre
(Mt 6.19)**

5 ¹ Caride jãpiajarã mũa, cũve cũvarivũ. Codoboborĩ ojarã mũa mũje ñãjinajinore. ² Mũje cũve pojeiyebu. Aru mũje doiye bocomiva ne ãiyebu. ³ Aru mũje tãutũratũrava, úru aru plata máre, cũra etaiyebu. Iye cũra etaiye jãðovavũ mũje caðatebe báquede ina cõmaje ãrojarivũre mũje cũveque. Que baru mũa ñãjinajivũbu yópe põecui ñãjiyepe toa éiyede ñi bajure. Mũa jẽivũbu mũaeva ñrarõ

cavede ijāravua, buojaijāravuare, Jūmenijicui nājiovaquijāravu baquinó jipocai pōevare, ne āmeina teiye boje. ⁴Jārijide apa. Ina memecaivu mujare muje jioai chíovū cođoboboivūbu, muje jíbe boje iye bojedaiye jauéde náre, ne memecaiye báque boje. Ina muje mujovaimara, muje bojedabemara, ne boro coyurí adaiyede jápiaibi nai Jūmenijicu, caivu ijāravucavu ne jabocu. ⁵Ijāravui torojurí curivūbu muja muje ure cveque. Urabucuvabu muje āiye boje méne. Que baru yópe oteiāimacu coreóvabecu pōevai jíyede úre urarō ānore, đarājivu jiacucure ne boarājiye jipocai úre, nopedeca muje nājinajijāravu baquinó edaquiyebu mujare, corebevure. ⁶Mujacapuravu āmenore coyurí nājicōjeivūbu aru boarí jaruvaivūbu máre ina cōmaje ārojarivū mearare. Ubenita nácapūravu maucuvabema mujare.

Pōeva ne napiyeque ne jēniaino

Jūmenijicūque

(Mt 5.34-37; Mr 6.13; Lc 10.34)

⁷Muja, jívu, caride napini corejarā muja maje jabocu Jesucristoi copaidaquiyede. Dápijarā nai oteyure. Napini coreibi icuyū iye jēiye bojecuede. Napini coreibi mama ocainore aru ocaino yóocarōre máre. Aru no yóboi, jēiyede iñu buojaibi. ⁸Quédeca muja máre napini corejarā. Parure đajarā muje ūmene. Caijāravua vainūburu yóboi, Cristoi copaidaquino pueno joabenotamu.

⁹Muja, jívu, boro coyurí adabejarā mujevure muje nājiye boje. Que đaru, mujavacari nājine đaimara mārājivūbu. Jūmenijicurecabe nājine đayū pōevare ne āmeina teiye boje. Aru ūi náre nājine đaquino joabenotamu. ¹⁰Muja, jívu, dápijarā ina Jūmenijicui yávaiyede coyucaipōeva mácvure. Ne nājiye báquede napini coredejaquemavu na mácvū. Napedeca napini corejarā muja. ¹¹Torojurivutamu maje jáinoi ina napivū caiye iye ne nājiyede. Javede jápiadavū muja Job bácu borore. Coreóvadavū

muja urarō nājiye báquede napiñu mácvure Job bácvure. Aru Jūmenijicui cōmaje āroje jáiye boje aru ūi mearo đacaiyue boje pōevare Job bácu nājiniburu yóboi, Jūmenijicu mearo đacarí buojarejaquemavu ū mácvure.

¹²Muja, jívu, caiye mujare jaué pueno yo cūináro jaurótamu. Muje yávaiyede jēniamejara cavarō mearo Jūmenijicui curōcavure aru ijāravucavure máre, ne đare đarājiyere aivu mujare yópe muje jēniaiyepedeca. Quénora cainūma borocubevūva coyujarā yávaiyede jávene, jaubequiyere aiyē mujare cavarō mearocacui āmiáque aru ijāravucacui āmiáque máre, pōeva ne majinajiyere aivu muja yávaiyede jávene coyūivure. Muje yávaiyede, nurié ju aiyurivū baru, ju ajarā, aru bi aiyurivū baru, bi ajarā quénora, Jūmenijicui nājine đabequiyere aivu mujare.

¹³Apecu mujacacu nājiñu maru, jēniajacurí ū Jūmenijicūque. Aru apecu mujacacu torojucu baru, yuriajacurí, jícyū mearore Jūmenijicūre. ¹⁴Aru apecu mujacacu ijimū maru, cutujacurí ina Jesúre ju aivure coreipōevare, ne jēniarajiyere ayū úre maje jabocu Jesucristoque ne yuayiyede úra olivo āmicuricu jēidua córoque. ¹⁵Aru ne jēniaiyede “Jesucristo meadarí majicutame”, ne arí dápiaru, nai ijimū meadaimū macuyūme. Maje jabocu Jesucristo meadacuyūme úre. Aru ijimū mácu baru ūi āmeina teiye báque boje, Jūmenijicu ārumetecuyūme diede. ¹⁶Que baru coyujarā mujevure muje āmeina teiyede. Aru jēniajara Jūmenijicūque mujevure, ūi meadaquiyere aivu mujare. Nai pōescu meacu Jūmenijicui jáinoi, ūi jēniaiyede Jūmenijicūque, jáve Jūmenijicu jápiaibi aru cadateibi úre yópe ūi jēniaiyere. ¹⁷Nai Jūmenijicui yávaiyede coyucaipōescu Elías majape páyu barejaquémavu. Paruéque jēniarejaquemavu ū Jūmenijicūque, ocabequiyere ayū. Que baru ocabedejaquemavu ū joborōi yóbecurijua coricai. ¹⁸Aru bediōva cojedeca jēniarejaquemavu

Jūmenijicūque, ocaquiyere ayu. Que baru ocarejaquemavu. Aru pōeva ne oteye báque bucurejaquemavu.

¹⁹⁻²⁰ Mūja, jívū, jápiajarā. Apesu mūjacacu ũi dajocarū ũi ju aiyede iye yávaiyede jāvene, aru apesu ju are dayu baru ũre diede cojedeca, ũai oatūvare dayu apesure ũi dápiainore, ũi dajocaquiyere

ayu ũi āmeina teiyede jaruvarī, ũi ju aquiyere ayu iye yávaiyede jāvene cojedeca, meadaibi ũre, ũi ũájimequiyere ayu ũi āmeina teiye boje. Que baru Jūmenijicu jaruvacuyme caiye ũi āmeina teiye báquede. Aru arumetecuyume diede máre. Coreóvajarā mūja diede. Quénoramu.